

Wójcik, Zbigniew J.

Seminarium z historii nauki w Muzeum Ziemi PAN

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 24/4, 868-869

1979

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Podczas zajęć Szkoły zdecydowano opublikować w języku polskim – wraz z niezbędnym komentarzem – wymienioną wyżej pracę Sawickiego.

W czasie spotkania speleologów w 1979 r. przedstawiono już 4 referaty na temat historii speleologii. Jeden z nich w pewnym stopniu odbiegał od głównego nurtu prac szkoły. Dotyczył bowiem pionierskich prac Dobiesława Doborzyńskiego – prowadzonych w okresie międzywojennym nad przewodzeniem fal radiowych w jaskiniach koło Krakowa. Prace te początkowo znalazły zastosowanie w ratownictwie górniczym, a później – po modyfikacjach – także w rozpoznawaniu geologicznym. W uzupełnieniu tych informacji dodać należy, że referat na ten temat przedstawiła dr Wanda z Doborzyńskich Głazkowa. Omówiła ona także całokształt twórczości swego ojca oraz jego losy w okresie okupacji (pobyt w obozach koncentracyjnych w Sachsenhausen, a później w Oświęcimiu, gdzie został zamordowany w 1942 r.).

Dwa kolejne referaty stanowiły rodzaj wspomnień pośmiertnych. Prof. Alfred Jahn (Wrocław) i dr Pavel Bosák (Praha) omówili dorobek speleologiczny zmarłego w 1977 r. profesora Uniwersytetu Karola – Josefa Kunskego. Jego publikacje (zwłaszcza wydana w Polsce w 1956 r. książka *Zjawiska krasowe*) miały istotny wpływ na rozwój nowoczesnych badań speleologicznych w naszym kraju.

Ponadto dr Jerzy Głazek podzielił się z zebranymi refleksjami na temat osiągnięć zmarłego w 1978 r. profesora uniwersytetu w Liverpool – E. K. Trakmana, wybitnego badacza jaskiń i form krasowych, zwłaszcza w Irlandii. Wreszcie doc. Zbigniew J. Wójcik omówił wyniki studiów nad polską terminologią dotyczącą jaskiń. Nazewnictwo to ma swój pierwotny źródłosłów w języku ludowym. Od XVIII w. było ono wzbogacane terminami włoskimi i francuskimi. W XIX i XX w. wprowadzono do słownictwa speleologicznego wiele terminów niemieckich i angielskich.

Znaczne zainteresowanie zagadnieniami historycznymi zdecydowało, że kierownictwo Szkoły postanowiło w najbliższej przyszłości zorganizować seminarium poświęcone ewolucji poglądów na temat zjawisk krasowych i jaskiń.

W spotkaniu w 1980 r. w ramach prac tego seminarium zapowiedzieli swój udział zagraniczni uczestnicy Szkoły Speleologicznej uniwersytetów śląskich.

Zbigniew J. Wójcik
(Warszawa)

SEMINARIUM Z HISTORII NAUKI W MUZEUM ZIEMI PAN

W ostatnich latach przestał działać Zespół Historii Nauk Geologicznych przy Instytucie Historii Nauki, Oświaty i Techniki PAN. Próby powołania Sekcji Historycznej Polskiego Towarzystwa Geologicznego również nie zostały uwieńczone sukcesem. Nie ma obecnie w Polsce także choćby niewielkiej grupy, która mogłaby stanowić forum dyskusyjne nad problemami dotyczącymi dziejów nauk o Ziemi. Z tych względów postanowiono zorganizować w Muzeum Ziemi PAN w Warszawie seminaria z zakresu historii nauki. Mają one charakter spotkań szkoleniowych, na których przedstawiane są referaty, omawiające wyniki ostatnio prowadzonych prac, a także różnorodne problemy metodologii historii nauki.

W pierwszym kwartale 1979 r. zorganizowano w Muzeum Ziemi 3 posiedzenia z następującymi referatami: mgr Joanna Popiołek – *Poglądy P. S. Pallas na przyrodę potopów*; doc. Zbigniew Wójcik – *Z prac nad historią speleologii w Polsce*; dr Jadwiga Garbowska – *Poglądy A. B. Dobrowskiego na oświatę powszechną*. Na pierwszym seminarium omówiono dorobek Pallas dotyczący obszarów Rosji. Podkreślono, że jego pisma są na ogół bardzo nieuważnie czytane przez historyków. W związku z tym zapatrywania tego przyrodnika na przyczyny zalewu półkuli północnej przez wody Oceanu Indyjskiego zostały wypaczone w różnych kompendiach. Pallas tłumaczy zjawisko potopów zgodnie z przesłankami naturalnymi:

stopniowe rozszerzenie się zasięgu morza z południa podczas obniżenia się terenu i późniejsze wysuszenie się obszarów uprzednio zatopionych spowodowane dźwiganie się gór.

W referacie dotyczącym historii speleologii omawiano różnorodne problemy genezy polskiego nazewnictwa obszarów krasowych. Zwrócono uwagę na znaczenie analizy literatury z XVI i XVII w. dla badań nad polską terminologią geologiczną. Ponadto wskazano na rolę publikacji popularnonaukowych w upowszechnianiu nowych terminów przyrodniczych.

Ostatni z referatów zawierał bardzo gruntowną analizę dorobku Dobrowolskiego. Omawiano m.in. rozwój zapatrywań na temat powszechnego szkolnictwa średniego w Polsce. Referentka, wyzyskując bogate archiwalia Muzeum Ziemi, zwróciła uwagę na ewolucję poglądów autora *Historii naturalnej lodu* na ten temat, a także na realizację w ostatnich latach niektórych jego postulatów.

Dyskusje po poszczególnych referatach dotyczyły zarówno zagadnień merytorycznych, jak i problemów metodologicznych (np. sprawy fałszów w wydaniach pośmiertnych pism Dobrowolskiego; literatury popularnonaukowej i pięknej jako źródeł historycznych).

Seminaria prowadzone w Muzeum Ziemi zapowiadają się bardzo ciekawie. Młodzi pracownicy nauki z pewnością poznają na nich wiele aspektów specyfiki badań nad historią nauki.

Zbigniew J. Wójcik
(Warszawa)

SESJA NAUKOWA Z HISTORII ROLNICTWA W CIECHANOWCU

23–24 IV 1979 r. obradowała w Muzeum Rolnictwa w Ciechanowcu sesja naukowa pt. *Tradycje polskiej literatury rolniczej*, zorganizowana przez Muzeum Rolnictwa im. K. Kluka w Ciechanowcu, Instytut Historii Nauki, Oświaty i Techniki PAN oraz Tow. Naukowe im. Wagów w Łomży. W sesji uczestniczyło kilkadziesiąt osób reprezentujących instytucje organizujące, Akademię Rolnicze w Krakowie i Olsztynie, Instytut Uprawy, Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach, Instytut Melioracji i Użytków Zielonych w Falentach, władze wojewódzkie w Łomży, Wojewódzkie Ośrodki Postępu Rolniczego, Wojewódzki Zakład Weterynarii w Łomży, Muzeum Techniki w Warszawie, redakcję czasopisma „Nasza Wieś”. Pierwszego dnia odbyła się pod przewodnictwem dyrektora Muzeum mgra K. Uszyńskiego generalna dyskusja poświęcona badaniom dawnej literatury rolniczej. Po wnikliwych rozważaniach (doc. J. Bartyś, doc. J. Włodek, doc. Z. Wójcik, doc. S. Brzozowski, mgr A. Pankowiczowa, mgr W. Grębecka, mgr M. Fabianowiczowa) ustalono bezsporną potrzebę zabezpieczenia rzadkich starodruków rolniczych przez zmikrofilmowanie, sukcesywne opracowywanie bibliografii czasopism rolniczych XIX w. i publikowanie ich drogą małej poligrafii dla użytku zainteresowanych przeszłością krajowego rolnictwa instytutów naukowych, bibliotek, uczelni i szkół fachowych, muzeów oraz różnego typu instytucji i czasopism rolniczych. W dalszej kolejności uznano potrzebę opracowania bibliografii książek i czasopism rolniczych dla okresu 1900–1918, 1918–1939 oraz późniejszego. Program ten musiałyby realizować różne instytucje rolnicze, ale Muzeum w Ciechanowcu otrzymywałoby z urzędu wszystkie mikrofilmy i publikacje, by ich komplet był zabezpieczony bodaj w tej placówce.

24 IV 1979 r. odbyła się sesja naukowa, której przewodniczył doc. Stanisław Brzozowski. Wygłosili na niej referaty: prof. Stefan Inglot pt. *Wpływ rolniczej książki w Polsce na praktykę w wiekach XVI–XVIII*; prof. Antoni Żabko-Potopowicz pt. *Problematyka ekonomiczno-rolnicza w polskiej literaturze XIX wieku*; prof. Antoni Podraza pt. *Polskie tłumaczenia zagranicznej literatury rolniczej do końca XVIII wieku*; doc. Julian Bartyś pt. *Zagadnienia mechanizacji rolnictwa w polskiej literaturze fachowej XIX wieku*; doc. Zbigniew Wójcik pt. *Nauki przyrodnicze w polskich encyklopediach rolniczych XIX wieku*; doc. Stanisław Brzozowski i dr Zdzisław Kosiek pt. *Nurt thaerowski w polskiej literaturze rolniczej*; dr Maria Wigłuszowa pt. *Upowszechnianie książki rolniczej w Polsce w XIX wieku*; dr Zdzisław Kosiek